

Charakterystyka oprogramowania obiektowego

1. Definicja systemu informatycznego
2. Model procesu wytwarzania oprogramowania
- model cyklu życia oprogramowania
3. Wymagania
4. Problemy z podejściem nieobiektywowym
5. Podejście obiektowe – rozwiązanie pewnych problemów podejścia nieobiektywowego

Charakterystyka oprogramowania obiektowego

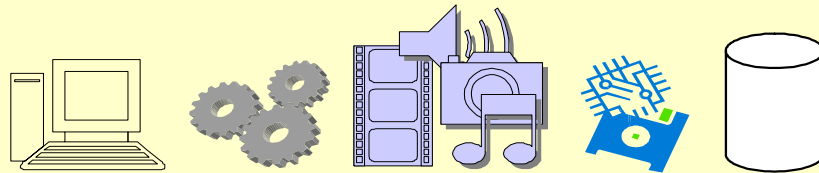
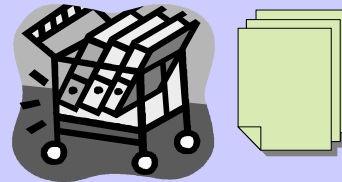
1. Definicja systemu informatycznego

System informatyczny

Nieformalny system informacyjny:
zasoby osobowe - ludzie

Formalny system informacyjny:
procedury zarządzania,
bazy wiedzy

Techniczny system informacyjny:

- Sprzęt
- Oprogramowanie
- Bazy danych, bazy wiedzy

System informatyczny jest to zbiór powiązanych ze sobą elementów **nieformalnych, formalnych i technicznych**, którego funkcją jest przetwarzanie danych przy użyciu techniki komputerowej

Techniczny system informacyjny

- zorganizowany zespół środków technicznych (komputerów, oprogramowania, urządzeń teletransmisyjnych itp.)
- służący do gromadzenia, przetwarzania i przesyłania informacji

Charakterystyka oprogramowania obiektowego

1. Definicja systemu informatycznego
2. Model procesu wytwarzania oprogramowania
- model cyklu życia oprogramowania

Model procesu wytwarzania oprogramowania - czyli model cyklu życia oprogramowania

Tworzenie technicznego systemu informacyjnego jest powiązane z:

- budową oprogramowania: **co i jak wykonać?**
- zarządzaniem procesem tworzenia oprogramowania: **kiedy wykonać?**
- wdrażaniem oprogramowania

Modelowanie struktury i dynamiki systemu	Implementacja systemu,	struktury i dynamiki generowanie kodu
Perspektywa koncepcji <i>co należy wykonać?</i>	Perspektywa specyfikacji <i>jak należy używać?</i>	Perspektywa implementacji <i>jak należy wykonać?</i>
<ul style="list-style-type: none"> • model problemu np. przedsiębiorstwa • <u>wymagania</u> • analiza (model konceptualny) • testy modelu 	<ul style="list-style-type: none"> • projektowanie (model projektowy: architektura sprzętu i oprogramowania; dostęp użytkownika; przechowywanie danych) • testy projektu 	<ul style="list-style-type: none"> • programowanie (specyfikacja programu : deklaracje, definicje; dodatkowe struktury danych: struktury „pojemnikowe”, pliki, bazy danych) • testy oprogramowania • wdrażanie • testy wdrażania

Charakterystyka oprogramowania obiektowego

1. Definicja systemu informatycznego
2. Model procesu wytwarzania oprogramowania
- model cyklu życia oprogramowania
3. Wymagania

Wymagania określają, co program ma robić

- Wymagania są najczęściej niekompletne
- Wymagania wprowadzają w błąd
- Wymagania nie są wyczerpująco określone
- Wymagania zawsze się zmieniają, gdyż:
  - Pogłębia się zrozumienie swoich potrzeb przez klienta
  - Pogłębia się zrozumienie dziedziny zastosowań przez programistę
  - Zmieniają się technologie

Wniosek

Skoro zmiany wymagań są nieuniknione, to należy zmniejszyć wrażliwość tworzonego oprogramowania na te zmiany.

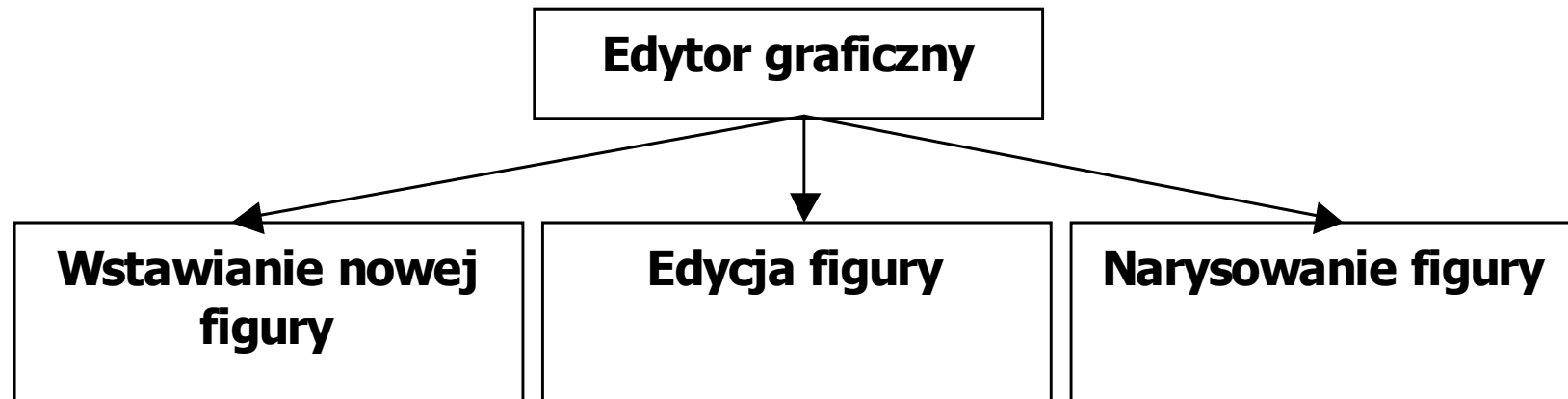
Charakterystyka oprogramowania obiektowego

1. Definicja systemu informatycznego
2. Model procesu wytwarzania oprogramowania
- model cyklu życia oprogramowania
3. Wymagania
4. Problemy z podejściem nieobiektywowym

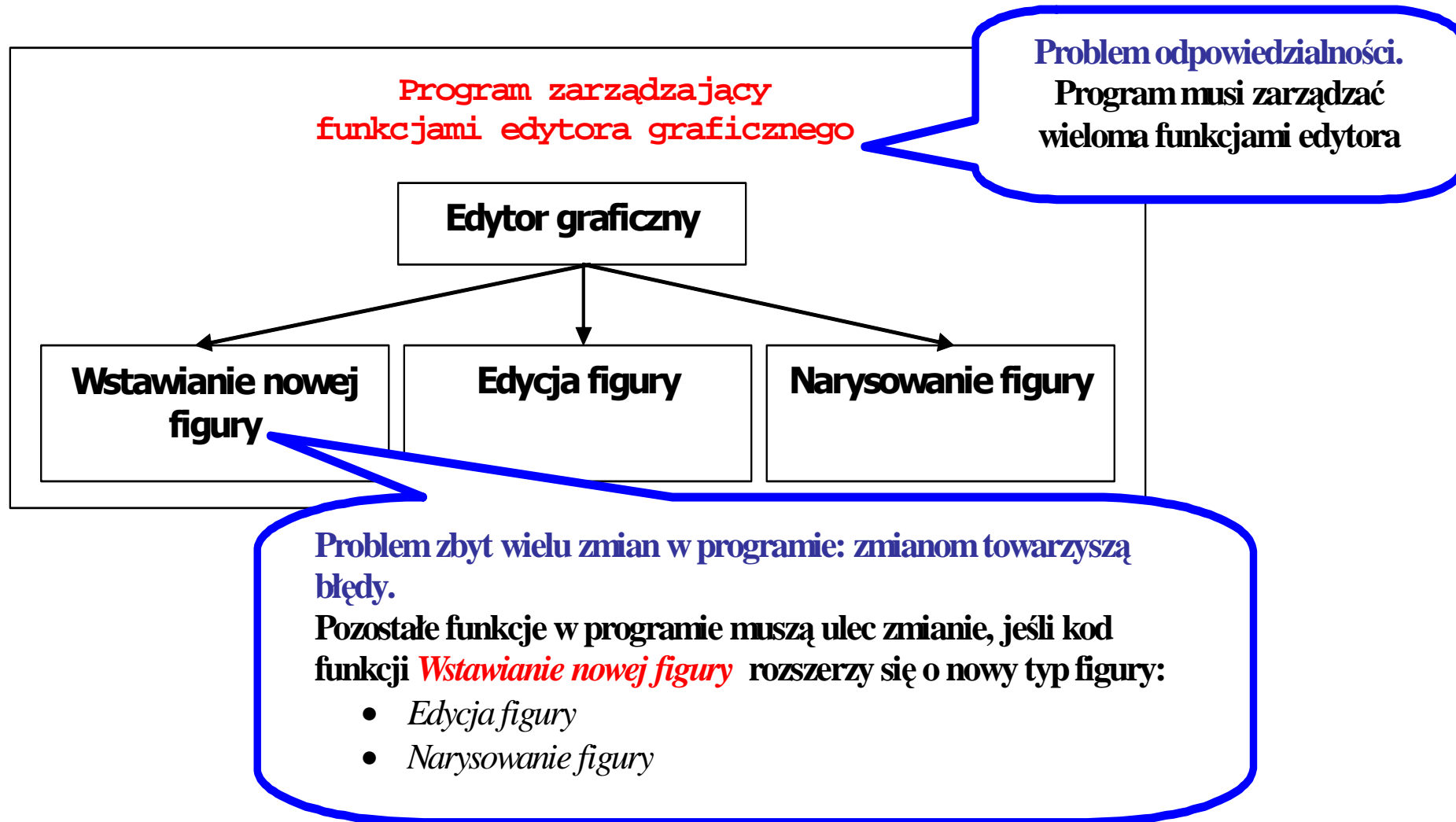

Podejście nieobiektywne przy tworzeniu oprogramowania – podczas **analizy dekompozycja funkcjonalna**

Przykład 1

Konsekwencje podejścia nieobiektowego opartego na dekompozycji funkcjonalnej przy zmianach wymagań – (1)

Przykład 2: Obliczanie wartości rachunku

Sklep Spożywczo – Przemysłowy „ABC”

Jan Kowalski

ul. Leśna 1, xx-xxx Jakieś miasto

NIP xxx-xxx-xx-xx

Dn. 07r-09-24

nr wydr.8212

PARAGON FISKALNY

xxxxxxxxxxxxxxxx

Nazwa produktu1 xxxxx

xxxxxxxxxxxxxxxx

Nazwa produktu2 xxxx

Nazwa produktu3 xxx

xxxxxxxxxxxxxxxx

Nazwa produktu1 xxxxx

Sp.op.A

11.77

Sp.op.B

2.36

Sp.op.D

2.75

To jest cena brutto
towarów z danej
kategorii podatku

RAZEM ZŁ

To jest ilość
zakupioneg
o towaru

1*6.79

4*0.59

0.6*4.59

2*2.49

PTU A = 22.00%

PTU B = 7.00%

PTU D = 3.00%

Razem PTU

16.88

To jest cena
jednostkowa brutto

A

B

D

A

To są kategorie
podatków

To są kwoty
tara
wynikające z
istniejących
kategorii
podatków

2.12

0.15

0.08

2.35

Konsekwencje podejścia nieobiektowego opartego na dekompozycji funkcjonalnej przy zmianach wymagań (2)

Centralizacja odpowiedzialności

Rozwiązanie 1. Sporządzanie rachunków – podejście nieobiektowe

1. Rachunek:

- oblicza cenę brutto zakupionego produktu (wg atrybutów: cena netto, podatek, promocja)
- zna liczbę zakupionych produktów

2. Rachunek podaje swoją wartość: sumuje wartość zakupu każdego produktu obliczając cenę brutto na podstawie atrybutów danego produktu i mnożąc cenę brutto przez liczbę zakupionego produktu.

Wnioski:

- Duża odpowiedzialność rachunku w obliczaniu wartości rachunku oraz duża wrażliwość na zmiany algorytmów obliczania wartości zakupu produktu
- Zmiany działania rachunku w odniesieniu jednego produktu mogą wpływać w przypadkowy sposób na obsługę innych produktów i powodować błędy.

Charakterystyka oprogramowania obiektowego

1. Definicja systemu informatycznego
2. Model procesu wytwarzania oprogramowania
- model cyklu życia oprogramowania
3. Wymagania
4. Problemy z podejściem nieobiektywnym
5. **Podejście obiektowe – rozwiązanie pewnych problemów podejścia nieobiektywnego**

Konsekwencje podejścia obiektowego przy zmianach wymagań - **decentralizacja odpowiedzialności**

Rozwiązanie 2. Sporządzanie rachunków –podejście obiektowe

1. Rachunek:

- posiada kolekcję zakupów
- oblicza swoją wartość: sumuje kolejno wartości zakupionych produktów otrzymane od zakupów umieszczonych w kolekcji

2. Zakup:

- posiada zakupiony produkt oraz ilość zakupionego towaru
- potrafi obliczyć swoją wartość: pobiera od każdego produktu cenę brutto i mnoży otrzymaną wartość przez liczbę tego produktu

3. Produkt:

- każdy produkt posiada atrybuty opisujące: nazwę, ceną netto oraz dodatkowe opcjonalnie atrybuty: podatek, promocję
- każdy produkt potrafi sam obliczyć tę cenę brutto uwzględniając indywidualnie cenę netto oraz dodatkowe atrybuty (podatek, promocja)

Wnioski:

- Mała odpowiedzialność rachunku w zakresie obliczania wartości rachunku, mała wrażliwość na zmiany algorytmów obliczania wartości zakupu produktu dotyczącego np.. zmiany ceny brutto. Czynności te realizują różne typy produktów.
- Zmiany w funkcjach produktów nie wywołują efektów ubocznych (błędów)

Obiektowość

Obiekt posiada zestaw własnych danych z operacjami (metodami) wspólnymi z innymi podobnymi obiektami – są to składowe klasy.

Obiekt jest odpowiedzialny za siebie.

Przykłady obiektów

Produkt:

- zna swoje atrybuty
- potrafi obliczyć swoją cenę brutto na podstawie ceny netto oraz dodatkowych atrybutów jak podatek oraz promocja.

Zakup:

- wie, jaki i ile produktu zakupiono
- potrafi obliczyć swoją wartość na podstawie otrzymanej ceny brutto i liczby zakupionego produktu

Rachunek:

- wie, ilu dokonano zakupów
- sumując wartości wszystkich zakupów uzyskuje swoją wartość.

Perspektywy rozumienia obiektów

- **Perspektywa koncepcji** (modelu conceptualnego)
  - obiekt jest zbiorem różnego rodzaju odpowiedzialności
- **Perspektywa specyfikacji** (modelu projektowego)
  - obiekt jest zbiorem metod (zachowań), które mogą być wywoływane przez metody tego obiektu lub innych obiektów
- **Perspektywa implementacji** (kodu źródłowego)
  - obiekt składa się z kodu metod i danych oraz interakcji między nimi

Prosty sposób **identyfikacji obiektów** oraz ich odpowiedzialności

- Wyszukanie bytów w dziedzinie problemu
  - **Rzeczowniki** w opisie problemu pozwalają określić **obiekty** np. *Rachunek*, *Zakup*, *Produkt*
  - **Czasowniki** zawarte w opisie problemu są **metodami** tych obiektów:
np.
Rachunek ma metodę: *obliczwartośćrachunku*,
Zakup ma metodę: *obliczwartośćzakupu*,
Produkt ma metodę: *obliczcenębrutto*
- Rodzaj odpowiedzialności obiektów można określić wg akcji wykonywanych przez te obiekty

Prosty sposób **identyfikacji klas**

- Klasa zawiera **metody** używane przez wiele obiektów tej klasy np. klasa *TProdukt* zawiera metody używane przez wiele obiektów *Produkt* o różnych wartościach tych samych typów atrybutów
- Klasa zawiera **opis danych** (atrybutów) używanych przez obiekt
- Klasa określa **sposób dostępu** do danych i metod

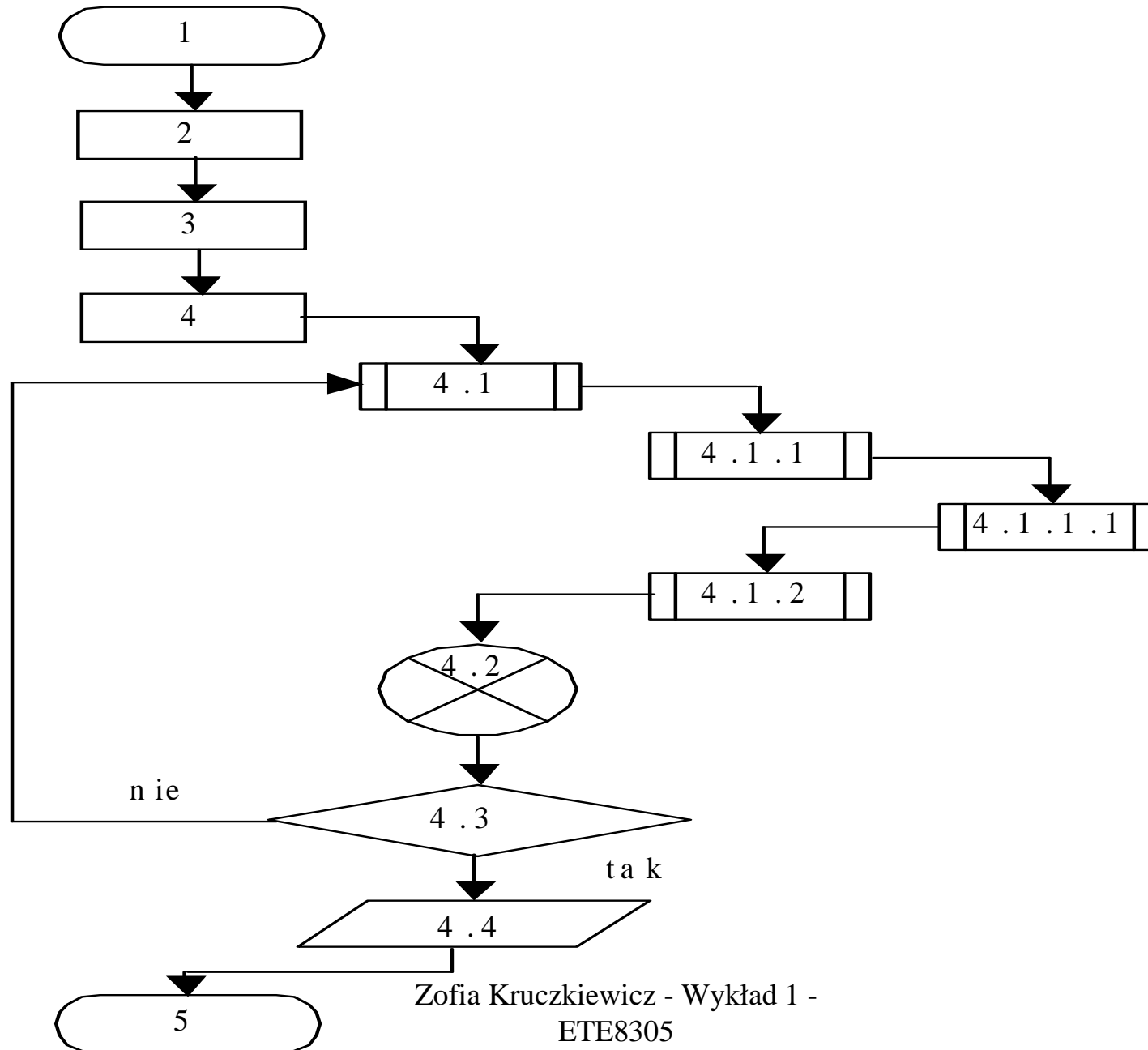
Wniosek:

Obiekt jest instancją klasy

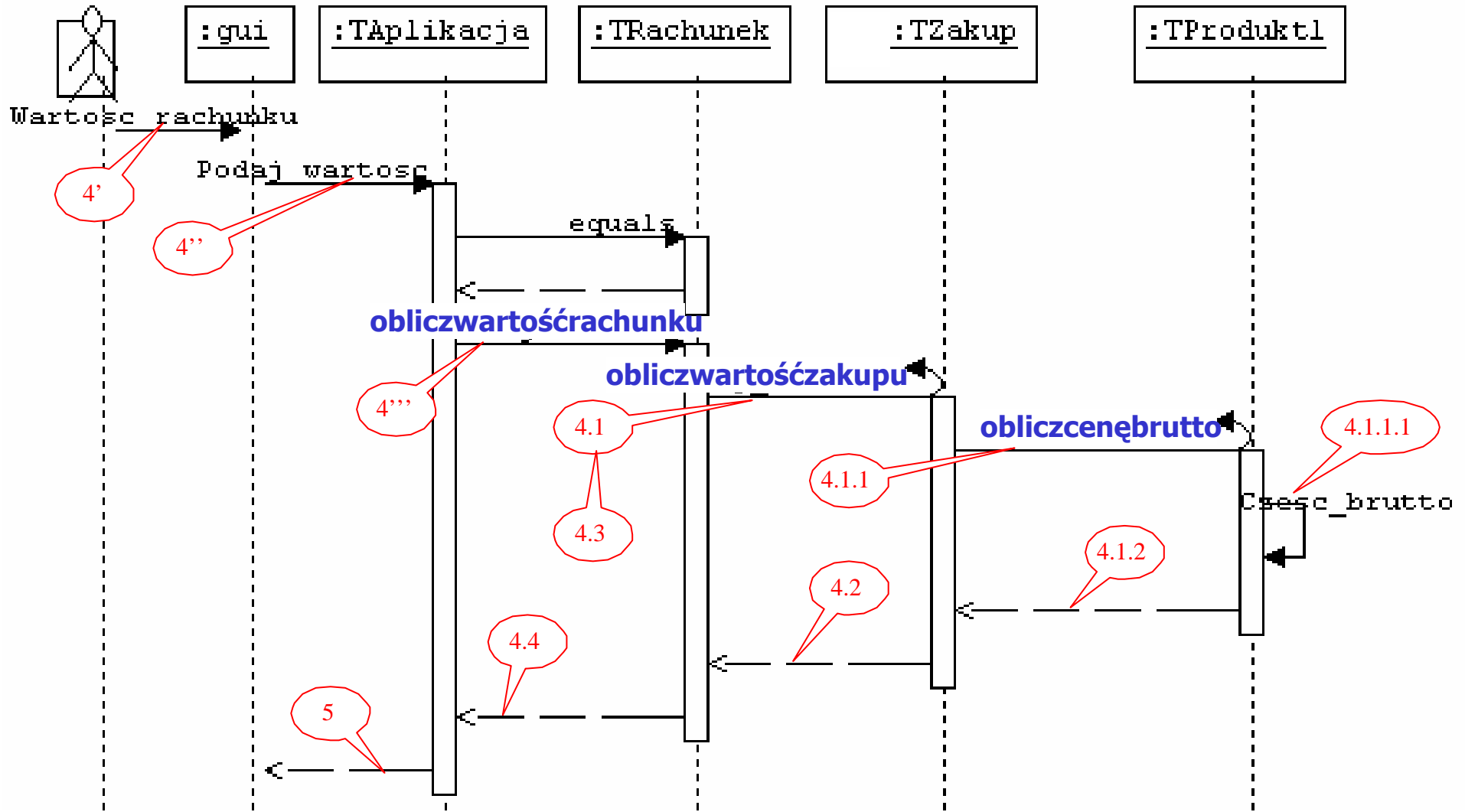
Program obiektowy – obliczanie wartości rachunku

1. Start programu
2. Utworzenie instancji klasy *TRachunek*
3. Utworzenie w instancji klasy *TRachunek* instancji klasy *TKolekcja* zawierającej instancje klas *TZakup*; każda instancja klasy *TZakup* zawiera instancję klasy *TProdukt* oraz liczbę zakupionego produktu
4. Wywołanie metody **obliczwartośćrachunku** instancji klasy *TRachunek*, w której:
  - 4.1. instancja klasy *TRachunek* pobiera instancję klasy *TZakup* i wywołuje jej metodę *obliczwartośćzakup*
    - 4.1.1. w metodzie *obliczwartośćzakup* instancja klasy *TZakup* wywołuje metodę *obliczcenębrutto* instancji klasy *TProdukt*
      - 4.1.1.1. w metodzie *obliczcenębrutto* instancja klasy *TProdukt* oblicza cenę brutto na podstawie własnych atrybutów i zwraca wartość do metody *obliczwartośćzakup* instancji klasy *TZakup*
    - 4.1.2. Metoda *obliczwartośćzakup* oblicza wartość zakupu i zwraca wartość metody **obliczwartośćrachunku**
  - 4.2. Metoda **obliczwartośćrachunku** dodaje otrzymaną wartość do wartości rachunku
  - 4.3. Metoda **obliczwartośćrachunku** powtarza krok 4.1 tak długo, aż wyczerpie instancje klasy *TZakup* w instancji kolekcji. Po jej wyczerpaniu przechodzi do
  - 4.4. Metoda **obliczwartośćrachunku**, jeśli zostaną wyczerpane te instancje, zwraca wartość bieżącego rachunku
5. Koniec programu

Schemat blokowy – algorytm obliczania wartości rachunku

Diagram sekwencji UML– obiektowy sposób przedstawienia scenariusza obliczania rachunku

Paradygmaty obiektowości

- Klasy abstrakcyjne
- Dziedziczenie
- Hermetyzacja
- Polimorfizm
- Agregacja

Paradygmaty obiektowości

- **Klasy abstrakcyjne**

W programie *Obliczanie wartości rachunku* wystąpiła klasa typu *TKolekcja* zawierająca instancje klasy typ *TZakup*. W przypadku wprowadzenia nowej klasy typu *TZakup1* np. z powodu zmiany strategii obliczania wartości zakupu towaru mogłaby ulec zmianie również klasa *TKolekcja*. Aby uniezależnić się od tego zjawiska umieszcza się w kolekcji taki typ klasy, który pozwala na umieszczanie instancji klas wyspecjalizowanych w odniesieniu do tej klasy np. klasy *TZakup* i *TZakup1*. Sama **klasa uogólniona** np. ***TObiekt*** nie może posiadać instancji – służy jedynie do uogólnienia wybranych właściwości wielu klas obsługiwanych przez jedną klasę *TKolekcja*.

Taka uogólniona klasa nazywa się klasą abstrakcyjną.

Klasa abstrakcyjna może wystąpić w perspektywach koncepcji, specyfikacji lub implementacji.

Paradygmaty obiektowości

- Klasy abstrakcyjne
- **Dziedziczenie**

Klasy *TZakup* oraz *TZakup1*, które są klasami wyspecjalizowanymi klasy abstrakcyjnej np. *TObiekt*, powstają dzięki **dziedziczeniu** po klasie abstrakcyjnej i są nazywane **klasami pochodnymi**.

Można utworzyć wiele klas, które dziedziczą od klasy *TObiekt* **wspólne dane i metody** związane z przechowywaniem w kolekcji i mogą różnie implementować obliczanie wartości zakupionego produktu **dodając nowe atrybuty i nowe metody** np.:

- w klasie pochodnej *TZakup* obliczanie wartości zakupu polega na pomnożeniu ilości produktu przez cenę brutto otrzymaną od swojego produktu
- w klasie pochodnej *TZakup1* obliczanie wartości zakupu polega na obliczeniu tej wartości po dobraniu korekty ceny zakupu w zależności od ilości zakupionego produktu

Paradygmaty obiektowości

- Klasy abstrakcyjne
- Dziedziczenie
- **Hermetyzacja**

W systemach obiektowych rozróżnia się następujące rodzaje dostępu:

- **publiczny** – dla obiektów dowolnej klasy
- **chroniony** – tylko dla obiektów danej klasy i obiektów pochodnych
- **prywatny** – tylko dla obiektów danej klasy.

Dostęp **prywatny** do składowych obiektów typu *TZakup* oznacza, że obiekt typu *TRachunek* nie zna jego atrybutów typu *TProdukt* oraz ilości produktu. To samo dotyczy nowych atrybutów w klasie *TZakup1*. Oznacza to **brak wrażliwości kodu** klasy *TRachunek* na zmiany w kodzie prywatnych składowych tych klas.

Natomiast klasa *TRachunek* jest zainteresowana wartością zakupu obliczaną przez obiekty typu *TZakup* i *TZakup1* za pomocą metody *obliczwartośćzakupu*, dlatego dostęp do tej metody musi być **publiczny**. Ewentualne błędy w klasie *TRachunek* **nie powodują błędów** w klasach *TZakup* i *TZakup1* oraz błędy w tych klasach nie powodują błędów w kodzie klasy *TRachunek*. Wynika to z **separacji kodu wywoływanych metod publicznych**.

Paradygmaty obiektowości

- Klasy abstrakcyjne
- Dziedziczenie
- Hermetyzacja
- **Polimorfizm**

Obiekt typu *TKolekcja* w obiekcie *TRachunek* może przechowywać obiekty różnych typów klas pochodnych klasy *TObiekt* np. obiekty typu *TZakup* i *TZakup1*. Obiekty tych klas mogą mieć różny algorytm obliczania wartości zakupionego towaru w metodzie *obliczwartośćzakupu*, wynikający z dziedziczenia. Dla obiektu typu *TRachunek* nie jest ważny ten sposób, tylko wynik obliczeń wartości zakupu po wywołaniu tej metody - dlatego nie musi on rozróżniać typów obiektów *TZakup* i *TZakup1*.

Taka właściwość klas pochodnych jest nazywana **polimorfizmem**.

Paradygmaty obiektowości

- Klasy abstrakcyjne
- Dziedziczenie
- Hermetyzacja
- Polimorfizm
- **Agregacja**

Obiekt klasy *TRachunek* składa się z instancji kolekcji obiektów klas pochodnych od klasy abstrakcyjnej typu *TObiekt*. Obiekty klasy *TZakup* lub *TZakup1* zawierają obiekty typu *TProdukt*.

Taka właściwość polegająca na tym, że obiekt zawiera inne obiekty, nazywa się **agregacją**. Jest to inny sposób budowy klasy niż budowa nowej klasy za pomocą dziedziczenia.